

ЕПИСКОП АТАНАСИЈЕ (ЈЕВТИЋ)

СРПСКА АРХИЕПИСКОПИЈА ЖИЧКА – ПЕЋСКА ПАТРИЈАРШИЈА И ЦАРИГРАДСКА ПАТРИЈАРШИЈА, ОДНОСИ КРОЗ ИСТОРИЈУ

1) Покрштавање Српског народа из Цариградске Патријаршије (7-9. век)

Покрштавање Српског народа, тј. примање вере у Христа и ступање у Цркву Његову, било је постепено и трајало је неколико векова. То је бивало и због насељавања Срба на широком простору Балканског Полуострва, јужно од река Дунава и Саве, уз реке Тимок, Нишаву, Вардар, Марицу, све три Мораве, Ибар, Дрину, Зету, Неретву и Требишњицу, па северније уз Врбас и низ Далматинске реке до Јадранског мора.

Први преласци Срба преко Дунава и Саве јављају се већ у време цара Јустинијана (6. век), а затим још масовније у време цара Ираклија (610-638. г.). Први примери примања Срба вере Христове забележени су и спису „**Чуда Светог Димитрија**“ (5-6. век). Кад су Срби са Аварима опседали градове Солун и Цариград, записивач *Чуда* Светог Димитрија потресно описује како је Свети Димитрије виђан од варвара Срба и Авара како на коњу брани свој град Солун, јашући на коњу по широким зидовима градским, и кога год копљем рани, не убије га, него тај поверује у Христа! Срби су са Аварима опседали и Цариград (око 620. г.), када је спевана победничка песма Хришћана Богоматери као Бранитељу Њенога Града „**Возбраној Војеводје њобједишељнаја**“ (*Поборнику Војвојкињи*

Победне њесме њевамо...“), онда су побеђени Срби и остали Словени ту песму Пресветој Богородици превели тако да су Богородицу назвали својом **Победишљком**, иако је Она била ту Победник над њима, па **Је** доживљавају као Ослободитеља њих као „слугу Њених“, (док су Цариграђани певали Њој као „Ослободитељу Града Њеног“, претварајући тако, **вером у Њу и Сина Њеног Спаситеља**, уствари **свој пораз у духовну победу**, јер су благодарјећи Пресветој Богородицу примили спасоносну веру у Христа Бога!

(Овде је, да кажемо унапред, антиципиран славни „Косовски Завет“ Срба, јавно и свенародно прихваћен од Светог Саве до Светог Великомученика Кнеза Лазара: где је „*њораз* Христа ради“ постајао **победа у Христу и са Христом!** То је, уствари, био **крноваскрсни завет и подвиг свих Мученика за Христа!** „Смерт бо Твоја Живот мој!“ То је Живот наш с Тобом, Христe Спасе, Живот Тобом и у Теби, у Царству Твоме Небескоме, које започиње још овде на земљи... То је парадокс Крста и Васкрсења! – који нажалост још увек многи не разумеју (а поготову не разумеју српски комунисти и њихова данашња „ишчадија“ – (мислим првенствено на садашње српске **издајнике Косова**, који још увек обмањују од њих окупирани Српски Православни Народ), подмећући му лицемерје тзв. „Еуропске заједнице“, дајући тиме „веру за вечеру“!).

Већа групна крштења Српског народу обављана су у околини Охридског језера и наших река по средишњој Србији, све до реке Неретве на Западу, како то описују **Житија Светих Петочислених Ученика Свете Словенске Браће** Кирила и Методија, и с друге стране како описује Константин Порфирогенит у своме делу „*О Управљању Имѡеријом*“ (особито главе 28-30).

Екскурс: ОХРИДСКА АРХИЕПИСКОПИЈА

(Врло је сложено питање ове Црквене установе (која никад није била ни „Јустинијана Прима“, ни „Секунда“: „Јустинијана Прима“ била је у Царичин-Граду (родном месту тог цара) код Лесковца, а „Јустинијана Секунда“ у Улпијани=Липљану на Косову). Охридска Архиепископија основана је у 10.–почетак 11. века. Кад је бугарски цар Самуило (976-1014) заузео Преспу и Охрид, ту је прешао и центар Бугарске Патријаршије. По освајању Византијског цара Василија II Бугароубице (976-1025) и укидању Самуиловог царства, овај Византијски цар је укинуо Охридску

Аутокефалију (која, изгледа, никад није ни била стварно аутокефална наспрам Цариградске Патријаршије), а себи је задржао право постављања Охридског Архиепископа (Ј.Скилица; Г.Острогорски). До 1019. г. била је Охридска Патријаршија, а онда је те године, кад је дотадашњи бугарски Патријарх постао Епископ Охридски, снижена је до „Охридске и Бугарске Архиепископије“ (Κοινὸν, ΘНЕ 3,541-550; Фидас, СI 2,217 итд.). Током времена Охридска Архиепископија – која је имала 15 Епископија, изгубила је бугарски карактер (мада је једно време била у склопу Бугарског царства, иначе је Охрид био Византијски, поготову касније под династијом Комнена-Цимискија, Охрид је потпадао под Цариградску Патријаршију), па затим скоро изгубио опште словенски карактер са установом Српске Пећске Архиепископије 1219. г. (кад су Пећској Архиепископији припале Епископије Нишка, Призренска, Рашка, Браничевска, Београдска, Липљанска, Струмичка. Од времена Архиепископа Лава (1025-1056 - 11.век) Архиепископи у Охриду су Јелини. У 12. веку појавила се псевдојустинијанова хрисовуља, која поистовећује *Прву Јустинијану* са Охридом! – што је бугарски фалсификат кад је Охрид постао бугарско седиште!

Надаље су у Охриду били Архиепископи Јелини. Касније је Архиепископ Охридски Хоматијан (1216/17–1234) протестовао против поступка Светог Саве Српског да тражи Аутокефалну Цркву у Nikeји (позивајући се, сасвим неосновано, на наводну „Јустинијанову хрисовуљу“(!?!), али је Свети Сава сасвим мирно и нормално добио сагласност Цариградског Патријарха Мануила I Харитопулоса (1215-1222 – следећи Патријарх Герман II: 1222-1240 издао је Св. Сави *Томос*) и цара у Nikeји Теодора I Ласкариса (1204-1240) и добио аутокефалну Архиепископију са седиштем у Пећи 1219. г.¹

¹⁾ Проф. Ј. Тарнанидис из Солуна и долепотписани, независно један од другог, закључили смо, сасвим уместо и тачно, да је **Свети Сава добро знао где треба да тражи аутокефалију** – тамо где је била наша „Мајка Црква“ – Цариградска Патријаршија (силом прилика избегла са Византијским Царством у слободну од Крсташа Nikeју), те је својим обраћањем за аутокефалију **пружио битну подршку Цариградској Патријаршији**, схватајући неканонски и антиправни поступак Охридског Аеп. Хоматијана, који је, говорећи: „где је сада Царство, и где је Патријаршија?!“ – самовољно крунисао Епирског Деспота у Солуну „за цара“, спремајући се да и он постане „Патријарх“ у Солуну! (На овај моменат мало ко је од историчара обратио пажњу (можда само Острогорски, у својој беспопштедној критици Хоматијанове дрскости и несувислих претензија),

2) СВЕТИ САВА, Први АРХИЕПИСКОП Српски у Жичи=Пећи, 1219/1221. г.

Као што већ рекосмо, мудри Свети Сава је добро знао где је Црквени центар на Истоку, и зато је 1219. г. отишао са групом својих ученика (међу којима је био и његов биограф и стални сапутник Доментијан) у Nikeју код Цариградског **Патријарха Мануила Сарантиноса/Харитопулоса** (1215-1222. г.), који је, због крсташке окупације Цариграда, био избегао заједно са царем Теодором I Ласкарисом у Nikeју (1204-1222. г.). Од византијског цара Св. Сава добио је сагласност, и од Цариградског Патријарха буде хиротонисан за аутокефалног Архиепископа Жичког-Пећског, и још пар његових ученика хиротонисани су за Епископе, да би надаље Српски Архиепископ могао самостално да бира, рукополаже и поставља нове Епископе. Вративши се у Србију, донео је са собом и преведен на српски **Номоканон-ЗАКОНОПРАВИЛО**, као и друге потребне Црквене књиге и текстове Светих Отаца.

Са својим братом Стефаном, Епископима и народом одржао је тродневни **Сабор у Жичи** (од празника Спасовдана до Недеље 318 Св. Отаца) **1221. г.** Спасовдану-Вазнесењу претходно су браћа, Стефан и Сава, подигли и посветили Манастир Жичу (одавде је наследнк Св. Саве Аргеније потом пренео седиште у Пећ, где је опет подигао Храм Светога Спаса – „**Дом Спасов**“ (а не Св. Апостола, како погрешно пишу неуки историчари уметности, па је и Св. Арх. Сабор прошле године унео ту грешку у своје „Саопштење“). Да је то **Храм Спасов** („*Ойшйи Дом Сйасов*“ у српким документима) и данас се види по великој Фресци у данашњем Олтару Средњег Храма у Пећи, који је уствари првобитно био главни брод Арсенијево грађевине). Сабор у Жичи је трајао 3-4 дана – до Недеље Светих 318 Отаца Првог Васељенског Сабора – и тада је Св. Сава крунисао свога брата за **Првовенчаног краља** Српског (како се Савин брат од тада зове, којим звањем се пренебрегава раније „крунисање“ Стефаново с благословом Римског папе, а са круном Српских владара у Приморју Вишевића /Михаила и др./, и са Епископима хиротонисао још неколико Архијереја, да би их поставио на **10 Српских Повославних Епархија** (**Жичка** Архиепископија (на којој је био он), стара Рашка, стари Призрен, **Хумска** у Стону (на Пелешцу) (трећа по рангу Епископија у Савином списку), Превлака

(=Зета), Хвосно (=Пећ=Метохија), Топлица, Моравичка-Градачка (Ариље-Градац = Чачак), Будимље (=Полимље), Дабар (=Дабробосанска).

Тада је у Жичи на том Сабору Св. Сава одржао своју величанствену Саборну **БЕСЕДУ О ПРАВОЈ ВЕРИ**², коју је верно забележио ученик му и биограф Доментијан, а коју смо превели-пренели на савремени Српски језик и објавили (са краћим коментарима, у којима показујемо изворе Савиног богословља и апостолску дубину и висину и ширину и дужину његове Апостолско-светоотачке Православне Саборне Еклесиологије (њу смо изложили у једном другом посебном раду).

Вреди запазити да је далековиди и богонадахнути „**Архиепископ Жички и свих Српских и Поморских земаља**“ – каква је била, и до данас треба да је **титула Српског Архиепископа Пећског** и Патријарха Београдског (таква је и била произношена на Служби устоличења садашњег Српског Патријарха Г. Иринеја, у Пећској Патријаршији). Вреди нагласити да је Свети Сава на Сабору у Жичи, како бележи други његов биограф Теодосије, призвао себи **јеретике** (највероватније богумиле, и поучио их Правој и спасоносној Вери у Христа. Свети Сава у Западним српским крајевима, где је било хришћана римокатолика, није њих „присилно обраћао“ Православној Цркви (како су говорили и до недавно поједини хрватски, папски („теолози“). Узгред да додам, да су Српски средњовековни владари, почев од Светих Немањића, поштовали Римску Цркву и давали слободу њиховој организацији и раду. (Али су зато из Рима стално покушавали да Српске владаре придобију за унију са Римом, што ни у једном случају, тада и касније, није им успевало).

Пошто је, рекосмо, Свети Сава добио аутокефалију од Цариградског Патријарха из Никеје за Цркву у Српским земљама, напао га је (Писмом маја 1220. г.) врло дрско и надмено Архиепископ Охридски Хоматијан, како је Сава „као побожни монах“, требало да се њему обрати за дозволу, а не у Никеју, на што Свети Сава није хтео ни ни обраћа пажњу, јер је добро знао да су Српски простори на терену канонске јурисдикције Цариградске, Мајке Цркве за нас Србе. Тај исти вајни „канониста“ Хоматијан злоупотребио је – и то није једини пут да то чини тзв. „Охридска Архиепископија“ – свој

²) Са поднасловом: „**Беседа о ИСПРАВЉЕНИЈУ Вере**“ (реч „**исправљење**“ Миодраг Петровић незналачки тумачи буквално као „исправљање“ не знајући да Старосрпска/Словенска реч „ИСПРАВЉЕНИЈЕ“ је верни превод грчког израза „Κατ'ὄρθομα“ = **подвиг**=успешно **остварење** (ср. Тропар „Велија вјери **исправљења**“). Свети Сава говори у Беседи о **Подвигу** = **Држању** и **Остварењу** Праве=Правосавне вере!

положај и сасвим неканонски је крунисао за цара, одвојенога од легалног Византијског цара, Епирског деспота Теодора Ангела у Солуну (1222/3.г), спремајући се и сам Хоматијан да се прогласи за „Патријарха“, јер је говорио да сада „нема ни Царства ни Патријарха“ (који су, како већ рекосмо, због окупирања Цариграда од западних папских крсташа избегли на слободну територију у Никеју),³ Следећи Цариградски Патријарх Герман II (1222-40. г.), онај који је Св. Сави највероватније издао *Томос* о аутокефалији, кога је при избору за Царигр. Патријарха Хоматијан критиковао, а овај ошром критиком одговорио и осудио Хоматијана и позвао Теодора Ангела да „скине црвени плашт и потпис црвеним мастилом“ (како пише Никифор Влемидис, Διήγησις μερική, 15). Патријарх Герман је такође одбацио и Хоматијанов поступак крунисања Епирског деспота, и позвао га да се потчини Васељенском Патријарху (Miklosic-Mueller, Acta... 6,483-6).

³) О Хоматијану в. Г.Острогорски, *Византија и Словени*, Сабр.Дела 4,170-189 (текст и превод *Писма Пајџр. Герману II*, који му је упутио критику што је (1222-23. г.) крунисао деспота Теодора Анђела Епирског). – Запамтимо ово за касније, када ће из Цариграда и Охрида бити суђен Српски Митрополит Павле из Смедерева, тадашње престолнице Српске државе, кад је покушао да обнови неканонски укинуту Пећску Архиепископију (о чему ћемо даље говорити).

ЖИЧКА БЕСЕДА СВЕТОГ САВЕ О ПРАВОЈ ВЕРИ⁴ (ИЗГОВОРЕНА ЕПИСКОПИМА, КЛИРУ И НАРОДУ НА САБОРУ О СПАСОВДАНУ 1221. Г. У СВЕТОЈ ЖИЧИ)

„1. Браћо и пријатељи и оци и чеда богозвана, приклоните богољубива срца ваша да чујете божанске догмате. И чувши ове свете речи ставите их, браћо, у срца ваша и у савести душа (ваших) и пред очи ума (вашег), и разумите их.

2. Премилосрдни и човекољубиви Бог, имајући неизмерну милост према роду људском, приклони небеса и сиђе на земљу (Пс.101,20), и Својим божанским домостројем и добровољним подношењем многоврских страдања божанског тела (Свог), просвети род наш; и посла у сав свет Свете Апостоле, рекавши им: „Идите и

⁴ *Беседа о Правој вери* Свети Сава, Први Српски Архиепископ (1275-1219†1235), одржао је **САБОРНО**=на тродневном **Сабору** у Архиепископији Српских и Поморских страна - Манастиру Жичи, о Спасовдану 1221. г. Био је то изузетан догађај, врло значајан за Српски Православни народ: проглашење и организовање **Аутокефалије** Српске Цркве, добијене у Никеји 1219. г., од Цариградског Васељенског Патријарха Мануила I Харитопулоса (1215-1222), уз сагласност и Византијског цара - догађај који је, како је запазио и учени солунски професор Јован Тарнанидис, значио и битну подршку Светога Саве самој Цариградској Патријаршији, тада у изгнанству у Никеји (уз то, потресану не само латинским, папским Крсташима, него и нездравим тенденцијама из неких византијских кругова на Балкану (мислимо на Д. Хоматијана из Охрида, који је због овог догађаја замерао Св. Сави зато што су му сопствени планови били другачији, а што је Св. Сава, као искусни Светогорац, прозreo). – Дајемо нови превод (=пренос) Савине *Беседе О Правој вери* на савремени српски језик, јер ранији преводи М. Башића, Д. Ковачевића, Л. Мирковића, за пуно и правилно схватање њеног изузетно богатог и дубоког богословског садржаја, нису задовољавајући. Користимо, углавном, старосрпски текст Даничићевог издања ове Беседе, али смо констатовали да он, на неким местима, није сасвим задовољавајући, па смо га упоређивали и са старосрпским рукописима. Садржај Беседе, како га је записао Савин ученик, дугогодишњи пратилац и биограф Доментијан, несумњиво одражава мисао и стил Светога Саве, који на овакав дан и догађај и **није могао да не одржи** оваку Архипастирско-богословску Беседу **новорукопологаним Епископима** и своје **клиру и народу** (како је приметио и познати наш слависта и богослов блаженопочивши Димитрије Богдановић). – Следећи Цариградски Патријарх Герман II (1222-1240), који је Св. Сави вероватно издао и потписао *Томос-Повељу* о аутокефалији, био је одличан богослов, о чему сведоче његове *Беседе* и *Писма*. (Из његовог *Писма Кијарским монасима* Исповедницима (из 1235), пострадалим од папских Крсташа, Св. Јустин Нови Ђелијски узео је израз „свејерес“ (πανοίρεσις) за Римску Цркву).

научите све народе крстећи их у име Оца и Сина и Светога Духа“. Али пошто они сами до нас не дођоше, то оци наши, чувши у истини речи њихове, повероваше им. И преблаги Бог, Који има бескрајну милост и не жели да погине ниједан од нас, по истој тој првој заповести и истим начином по науци и проповеди Светих Апостола, уздиже мене на ово Светитељство хотећи да преко мене „испуни недостатке“ отаца наших; и Духом Својим Светим заповеди ми да вам објавим ову реч своју о вашем спасењу, коју ви чувши с љубављу је сачувајте, да бисмо и ми били заједничари реда Светих.

3. Стога вас, браћо и чеда, ово прво молим да, положивши сву наду своју на Бога, држимо се пре свега **Праве вере** Његове. Јер, као што рече Апостол, „темеља другога нико не може поставити осим онога којег постави“ Дух Свети преко Светих Апостола и Богоносних Отаца, а то је – **Правна вера** која је на Светих Седам Васељенских Сабора потврђена и проповедана. И зато на овом темељу Свете вере треба нам зидати злато и сребро и драго камење, то јест добра дела. Јер нити користи исправност живота без Праве и просвећене вере у Бога, нити нас **Право исповедање (вере)** без добрих дела може извести пред Господа, него треба имати обоје, да „савршен буде човек Божји“, а не да због недостатака (једнога) храмље живот наш. Јер, као што рече Апостол: „Спасава вера, која кроз љубав дела“.

4. **Верујемо**, дакле, у **Оца и Сина и Светога Духа**, певајући **Тројицу Божанску**, Узрок и Саздатеља свега проузрокованог и сазданог, видљивог и невидљивог. (**Тројицу**) која је једне суштине, то јест природе и у три Лица, то јест говоримо **Ипостаси и Личности**, чиме нећемо да подразумевамо обличјем или разликом три Бога или три природе или суштине, него исповедамо **једнога Бога** и једну просту и бестелесну природу и суштину, а разликом Лица различитост Ипостаси означавамо; клањајући се (на тај начин) **Тројици у Јединици и Јединици у Тројици, Јединици Триипостасној и Тројици Једносуштној** и једномоћној и сабеспочетној. Њу једину познајемо вечнопостојећу, беспочетну, нестворену, бесмртну, непропадљиву, нестрадалну, свесаздатељну и (све)држећу и (све)промислитељну.

5. И **једнога од Тројице**, не Оца ни Светога Духа, но **од Бога Оца рођенога Сина и Бога, Логоса**, надвремено и од Њега Родитеља нераздељиво рођенога, а не створенога, **једносушног Родитеља** у увекпостојећег са Њим; Који је (Логос) добротом (Својом)

све привео из небића у биће, и **Који је у последње дане ради нашег спасења сишао с небеса и уселио се у утробу Дјеве и сјединио Се с телом одушевљеним, и душу разумну и умну суштински примио од те исте Пречисте Дјеве Марије Богородице.** Он, од Бога Оца једносуштни Њему Бог Логос, због премногог човекољубља (Свог) изволео је, вољом Оца и Духа (Светог), да спасе Своје створење; сишавши из Очевог наручја, одакле се није одвојио, (и ушавши у утробу Пречисте Дјеве), и узевши на Себе не раније зачето тело одушевљено душом разумном и умном, произиђе (из Дјеве) **Бог Оваплоћен**, родивши се неизрециво и сачувавши неповређеним девство Оне која Га је родила; не претрпевши ни сливање нити промену, него остаде оно што беше а постаде оно што не беше; узевши на Себе обличје слуге, истински а не привиђењем уподоби се нама у свему осим греха.

6. **Њега знамо као савршенога Бога и савршенога Човека**, не другога и другога, него једнога и истога пре оваплоћења и по оваплоћењу, **једну сложену Ипостас; Њега једног истог у двама савршеним природама и својствима, и у двама природним вољама и дејствима**, обома сједињеним по Ипостаси неизменљиво. Исповедамо Њега једног истог вољом хотећег и делајућег дожанска (дела) као Бог, и Њега једног истог вољом хотећег и делајућег човечанска (дела) као човек. Јер Он не беше подложен природним нуждама, него се по вољи (Својој) родио, по вољи гладнео, по вољи жеднео, по вољи био уморан, по вољи се бојао, по вољи умро, истински а не привидно претрпео сва природна и беспрекорна страдања човечанска. И Он, Безгрешни, би распет и смрт окуси, и трећи дан васкрсе телом не видећи трулежност, и људску суштину неповређену и неосмрћену васкрсе, и узевши је на небеса седе с десне стране Оца; и опет ће доћи да суди живима и мртвима; као што се узнесе телом Својим тако ће доћи и дати свакоме по делу његовом. Јер вели: „Васкрснуће мртви и устаће који су у гробовима, и они који су чинили добро“ са Правом вером „отићи ће у живот вечни, а који су чинили зло – у васкрсење суда“.

7. Уз то, ми се клањамо и **поштујемо и целивамо Свечесну Икону човечанског оваплоћења Бога Логоса** помазаног Божанством и оставшег непромењено, тако да онај који је помазан вером сматра да види самога Бога Који се јавио у телу и с људима поживео.

Клањамо се и дрвету Часнога Крста и светим часним сасудима и божанским црквама и светим местима. **Клањамо се и част одајемо Икони Пресвете Богородице и Иконама свечесних Божјих Угодника**, уздижући очи душе (наше) ка првообразном лику и ум узносећи на оно што је несхватљиво.

8. Ово је, богољубиви (моји), **догмат Православних Отачких предања**. Следујући њима, и ми тако верујемо и тако исповедамо, а све јеретике и сваку јерес њихову проклињемо.

9. **Примамо светих седам Васељенских Сабора**: први, који је био у Никеји 318 светих Отаца; други, у Константиновом граду 150 светих Отаца; трећи, ранији у Ефесу 200 светих Отаца; четврти, у Халкидону 630 светих Отаца; пети, опет у Константиновом граду 164 светих Отаца; шести, опет у Константиновом граду 170 светих Отаца. И још онај, мало касније бивши у Никејској митрополији, седми Сабор 350 светих Отаца, против оних који се одричу часних Икона и не изображавају их и не поклањају им се, безбожно клеветајући хришћане. А примамо и све свете Саборе који су се Божјом благодаћу у разна времена и места сабирали ради утврђивања Православног јеванђелског учења, које прима Саборна Црква. А оних којих се одрекоше ови Свети Оци, одричемо се и ми; и које проклеше они, проклињемо и ми.

10. Јер многу јерес у разна времена и раздобља ђаво измисли, и многи кукољ зловерја кроз слуге његове јересеначалнике посеја у васељени ради кварења и смућивања **Праве вере**, које ми проклињемо, и с њима оне који измислише зле догмате, и гнушамо се сваке нечестиве јереси.

11. Ми пак стремимо се већма ка свакој побожности којој нас уче богомудре слуге Божје: **Пророци, Апостоли и Светитељи**, као што и сâм Господ наш Исус Христос Син Божји рече, када од Оца дође на земљу оваплотивши се и роди се по други пут, од Пречисте Приснодјеве, и догмате домостроја Очевог и Свог изврши дивно, и заиста неизрециво разапе се на крсту, и трећи дан васкрсе, и по васкрсењу Своме остаде овде на земљи четрдесет дана; и када хтеде узићи на небо ка Оцу (Своме), заповеди ученицима Својим Апостолима, говорећи: „**Идите и научите све крајеве крстећи их у име Оца и Сина и Светога Духа, учећи их да све држе што сам вам заповедио**“. И опет: „Проповедајте Јеванђеље сваком створењу; ко

поверује и крсти се, спашће се; а ко не поверује, осудиће се“. Ово је дакле Права вера: крстити се у Име Оца и Сина и Светога Духа.

12. И тако, ми који смо хришћани обећали смо: молити се Богу своје свагда, „држећи заповести Његове и увек творећи вољу Његову“. Јер је „вера без дела мртва“, по речи Јаковљевој. Но, браћо и чеда моја љубљена, као што и напред рекох, оба двоје треба да са страхом и трепетом држимо (и чувамо). Држите (стога) реч Божју и Свету веру Христову, и призивајте чистим срцем Пресвето Име Његово, и не ленећи се у светим молитвама припадајте к Њему исповедајући грехе своје, плачући са сузама пред Њим и Њему певајући и припевајући у срцима вашим свагда дан и ноћ непрестано. Јер Бог, када Га људи исповедају и моле Му се, сâм уверава људе и духовно улази вером у срца оних који добро слушају науку Његову. Јер духовна наука није игра, нити речи безумља мисли људских, него је то проповедана Света вера Божја на којој су основани свети чиновни у Христу Исусу Господу нашем, о Коме Пророци Светим Духом Божјим прорекоше, и Апостоли научише, и Мученици исповедише, и сви Свети сачуваше, и Преподобни оци беспрекорно одржаше, као на недељивом Крајеугаоном Камену црквеном Христу, Који је Премудрост и Сила Очева – (и то сачуваше) светодуховски и силно и крепко и чврсто и поуздано у вери, – Који (Христос) и до сада многе уверава и утврђује и свима потврђује Своју веру дожанску. Он, Предлагач Човекољубац, и до нас достиже Својом богатом милошћу, исправљајући наше недостатке, хотећи као Пастир истинити да нас, заблуделе овце, сакупи у небески тор (Свој). Досежући до тога тора мисаоним и душевним очима (нашим), ми Му се свагда молимо припадајући Му у сваки час, и исповедајући Му се, како Он сâм дарује исказати то или помислити и неизречено сачувати. И ми, сатворивши вољу Његову, добићемо од Њега спасење у овом веку и у будућем, ако верно сачувамо заповести Његове које нам је сâм Господ заповедио да држимо и обећао нам за то небеску награду, рекавши: „Заиста вам кажем, који реч Моју одржи, неће окусити смрти довека“.

13. Да, чеда моја љубљена, шта је поузданије и праведније од ове речи коју Христос сâм посведочава и потврђује истином? Шта је боље од овога: не окусити смрти довека? Јер само то некушање смрти већ је далеко од греха, јер је окушањем греха укус смрти

ушао у сав род људски до Христа. Ради тога окуси смрт Он, Који је безгрешан и бесмртан по (Свом) првом рођењу од Оца, но окуси је ради нас, и пострада, да и ми вером у Њега окусимо бесмртност, као што рече Пророк: „Окусите и видите како је добар Господ“. Веома је дакле добар (Господ) и праведан и веран у свима речима Својим, и сва су дела Његова у вери. Зато, чеда моја богољубљена, ми који Га љубимо треба да чинимо дела вере у Христу Исусу Господу нашем, ми који смо примили од Њега бесмртну веру, толики дар – да не умремо никада!

14. Зато, ако ово сачувате, бићете блажени код Бога у векове, и блажена биће срца ваша, и блажене биће душе ваше, и бићете блажени ви који сте примили веру Божју и сачували је у чистоти. Гледајући на бесмртни дар Христов, творите свагда бесмртна дела у Христу: веру чисту и молитву честу, имајући према Њему љубав и наду, и савест чисту пред Богом и људима, пост и бдење, на земљи лежање, истину у свему, чистоту телесну и душевно уздржање, чувајући разум светог Крштења – просвећења Божјег, којим се одрекосмо Сатане и свих дела његових. И свагда љубити покајање и исповедање грехова својих и плакање над њима; умиљење, смирење, праведност, поучење, исправљање живота свога, мржњу на грех; не опијање, не блудничење, него, напротив, чист живот какав је Божјим очима угодно гледати.

15. Јер Бог је Један од почетка и у бесконачне векове. И ово је прва заповест речена онима који Га љубе: да сваки од вас **„љубите Господа Бога свога свим срцем својим, свим умом својим, и свом душом својом, и свом снагом својом“**. И нека буду речи ове, које вам ја данас заповедам, написане на срцима вашим и у душама вашим, да се бојите Господа Бога Сведржитеља, и Њему Јединоме да служите са страхом и трепетом, и Њему Јединоме узносите част и славу, и Њему Јединоме приљубљујете се, и Именом Његовим не куните се, него нека је ваша реч по Апостолу: да – да, и не – не. И уопште, нека се никако не спомиње међу вама други бог, осим Онога Који је створио небо и земљу; ничему „од онога што је на небу горе и што је на земљи доле и што је у води под земљом, да се не поклоните нити му послужите“, осим Господу Богу вашем, у Кога се крстисте и поверовасте, и одрекосте се тајнога срама, и постадосте заједничари добре вере Његове и саучесници бесмртности

Његове. Њега Јединога неодступно се држите, јер је „пред очима Његовим све откривено“, као што рече Апостол, и „јер је Бог наш огањ који спаљује“; и „узвраћа за грехе очева на деци до трећег и четвртога колена, онима који Га не љубе и не творе вољу Његову, а чини милост на хиљаде и десетине хиљада онима који Га љубе и држе заповести Његове“. Јер је Он „Бог над боговима и Господар над господарима, Бог Велики и Силни и Страшни“. Да „држите заповести Његове, и да извршujete пред очима Његовим све речи које вам заповедих“, „да буде добро вама и синовима вашим после вас, и живи будете до века, ако чините добро и угодно пред Господом Богом вашим“, Које (нека је) слава и беспочетност у бесконачне векове, амин“.

3) СВЕТИ ЈОАНИКИЈЕ II, Први ПАТРИЈАРХ Српски у Пећи, (1338-1346-1354); Патријаршија проглашена у Скопљу 6. априла 1346. г.

Оспоравање и затим признавање Пећке Патријаршије 1375. г.

Српски краљ Стефан Душан (1331-55) искористи сукобе у Византији и прошири своју власт на њихове просторе. Оженио се ћерком Бугарског цара Александра и склопио пријатељство са Византинцем Јованом Кантакузеном (1343. г.), те је убрзо заузео велики део Византије: Македонију (али не и Солун), Епир и Тесалију и назвао седе „цар и самодржац Срба и Ромеја“.

Кад је заузео Скопље 1346. г. сазвао је **Сабор у Скопљу** и уз учешће Трновског Патријарха, Архиепископа Охридског Николаја и Архиепископа Српског Јоаникија (1338-1346), као и Протоса Свете Горе, и прогласио Српску Патријаршију, а Јоаникије буде проглашен као „Архиепископ Прве Јустинијане и свих Бугара, Срба и Јелина и Северних и Јужних области“, или кратко „Патријарх Српских и Поморских земаља“. На Васкрс 1346. г. Јоаникије крунише Душана за „цара и самодршца Срба и Ромеја“. Српској Патријаршији су припојене и све покорене Митрополије Цариградске Патријаршије: Меленикије, Филипа, Сереза, Верије, Ларисе, Навпактоса, Јањине и Архиепископија Дrame“ - чији су Архиејереји Грци

били од Душана прогнани! Овај Душанов **неканонски поступак** изазвао је бурну рекацију из Цариграда. У Цариграду је тада био Патријарх Јован Калека (1334-47. г.). Тада је и Душанов пријатељ Јован Кантакузин такође постао Византијски цар (1347-54).

Следећи Цариградски Патријарх Калист I (1350-53 и 1354-63), ускоро је, уз сагласност и Јована Кантакузина, искључио цара Душана, клир и народ Српски, из општења у Цркви, што је лоше одјекнуло у Српском народу (Било је то само „изоопштење“; није било никакве „анатеме“, како правилно закључује Ж.Јанковић). Душан за живота није успео да реши то питање искључења из Цркве. По смрти Душановој (1355. г.), царство је ослабило. Следећи Патријарх био је Сава IV (1354-75),⁵ који је био умерен човек.

Нови цар Византијски Јован V Палеолог (1341-76) потстакне Патријарха Калиста I да предузме кораке за мирно решење тог „раскола“. Калист у Серезу посети Српског Патријарха, али је том приликом тамо и умро (1364. г.). Његов наследник Филотеј I Кокинос (1353-4 и 1354-79), раније игуман Велике Лавре Атонске, учени теолог и познати поборник Исихазма (писац исихастичког *Синодскої Томоса* 1351. г. у Цариграду) прихвати претходно понуђено му измирење од стране Деспота Јована Угљеше из Дrame (свакако пре Маричке битке 1371. г.), и њему пошаље Митрополита Никејског као изасланика Патријарха, који обави измирење, јер је Јован Угљеша осудио поступак цара Душана и Патријарха Јоаникија, као и неканонско присвајање извесних Епархија Цариградске Патријаршије од стране Душана, те напише лично Писмо Цариградском Патријарху (сачувано на грчком: А. Соловјев-В. Мошин, *Грчке њовеље Српских владара*, *Біг.* 1936, 262-266). Тако се Угљеша и део Српске Цркве под њим вратио у јединство са Цариградским Патријархом и повратио му све од Душана заузете области и Епископије и признао Цариградску Цркву за Мајку Цркву. Патријарх Филотеј Кокинос је, после Угљешиног Писма, сазвао Сабор 1371. г. у Цариграду и примио назад Епископе из Епархија и враћене новопостављене Србе (Miklosic-Muller, Acta I, 553-555).

У међуврмену је и у Светој Гори, и делом у Србији, све више се испољавало незадовољство Душановим поступком (нарочито због присвајања Цариградских Епископија и прогона дотадашњих Архијереја Грка

⁵) За њега у *Сѣлари Српски Зайиси и Наїииси*, 1 и 145 и 140 стоји: СЛВА Ѣ ПАТРИАРХЪ

из њих), па су монаси, углавном присталице Исихазма, ревностно радили на превазилажењу насталог раскола. Ово је било особито после страшног пораза Српске војске на Марици 1371.г.(постоји потресан опис Маричке битке и пораза Срба записан од Старца Исаије Хиландарца, који је био једна од ревностних старатеља да се настали раскол превазиђе).

Свети Кнез Лазар у Србији прихвати предлог Светогорца Исаије (игумана Хиландарског) и убеди Српског Патријарха Саву IV (1354-75) да пошаље посланство Цариградском Патријарху, на челу са Старцем Исаијом и ученицима његовим Силвестром и Нифоном, уз које је пошао као преводилац презвитер Никодим (познат код Срба као Грчић – то је потоњи игуман Св.Никодим Манастира Тисмана у Влашкој). Посланике љубазно прими цар Јован V Палеолог и Патријарх Филотеј, те заједнички буде решено скидање казне „афоризма“ (=одлучења; није било *анатеме*, како доказује Живорад Јанковић недавно у „Гласнику СПП) и васпостављање Црквеног општења и јединства Црква Српске и Цариградске. Патријарх Филотеј пошаље као своје изасланике јеромонахе Матеја и Мојсија, који су у Призрену саслуживали са Српским Митрополитима и на гробу цара Душана (у Ман. Св. Арханђела код Призрена) прочитају 1375. г. разрешне молитве о скидању „афоризма“.

Српски Патријарх у Пећи задржао је звање Патријарха (мада проф В. Фидас сматра да је то био само „формални назив“, као раније Бугарски Патријарх (В.Фидас, *ЦИ* 2,235 – али колега Фидас, иначе лични наш пријатељ, није овде објективан, јер је донедавно познат као ревностни „фанариотски стручњак“ - апологета свега што Патријарх из Фанара уради, па и садашњег погрешно мешања Патријарха Вартоломеја у Украјини). Српски Пећски Патријарх се свакако потчинио духовном надзору Цариградског Патријарха.

После Косова 1389. г. и после пада Цариграда, Патријарх у Цариграду Генарије Схоларије (1453-56 и 1458-63), укинуо је аутокефалију Охридске Архиепископије, Трновске и Пећске Патријаршије (како пише проф. Е.Тахијаос из Солуна (Περὶ καταργήσεως τῶν Αρχιεπισκοπῶν Ἀχρίδος καὶ Πέκης (Γρηγ. Παλαμᾶς, 46-1963,202-211).

Иако уважавам блаженопочившег колегу Емилија Тахијаоса, врсног слависту и дугогодишњег професора Историје Словенских Црква у Солуну, ова његова последња тврдња за Пећску Патријаршију, за мене је под велики знаком питања.

Наиме, Деспот Ђурађ Бранковић је 1455. г. упутио Патријарху Генарију Схоларију 14 или 15 питања, од којих је последње (или претпоследње) **питање** (разлика у бројању код Мануила Гедеона: Πατριарχικῆ Πίνακες - О

Цариградским Патријарсима, Атина 1996/2, стр.355 //и у критичком издању: *Oeuvres Complètes Г. Схоларија*, Paris 1935, т.4,207-209) о **Архиепископу и Патријарху**, на које је овај Цариградски Патријарх одговорио: „Може господар (владар) тог места и Сабор Епископâ да учине (=поставе) Архиепископа и Патријарха, иако није то у месту у којем је раније била његова катедра“ (и наводи пример Навпактоса, који су заузели Латини, а он се и даље назива *Навѿакѿски*; такође „И Руски (Патријарх) назива се Кијевски и све Русије, а међутим борави у Москви, јер је Кијево латинско, и не прима њега јер је православни“ – и даље помиње и Патријарха **Цариградског**, мада је седео у Никеји, јер је тамо тада било царство. Али – додаје Схоларије – где је такав Архиепископ или Патријарх, ту не може бити други прави Епископ“ (*Дела Г.Схоларија* 4, с.208-9). На ово примећује М. Геден: „последњи одговор дозвољава некако (πῶς) успостављање Патријаршије у Београду у Србији“ (*Паѿриј. Пинакес*,355).

Како ћемо видети даље, изгледа да је управо ово хтео Митрополит Смедеревски Павле, који свакако није радио сам на своју руку (него вероватно и уз подршку Деспота Ђурђа Бранковића, док је био у животу (умро је 24.12.1456. г.),⁶ кад је настојао да васпостави неканонски укинуту Пећку Патријаршију, како се према њему понео тадашњи Цариградски **Патријарх Јеремија I** (1530. г.).⁷

⁶ У својој великој историјској студији „*Десѿоѿ Ђурађ Бранковић и њеѿово доба*“, Београд 1994, проф. Момчило Спремић, који за деспота Ђурђа с правом каже да се „морао позабавити црквеним питањима“ и да „није желео ништа да ради против традиције. Кад је у питању била Црква, у потпуности се држао канона, као у најсрећнијим временима“ (стр.465), али нажалост не спомиње Митрополита Павла Смедеревца. Наводи Деспотово писање Цариградском Патријарху Генедију Схоларију, с питањем: „да ли се може изабрати црквени поглавар када је изгубљено његово црквено средиште“ (с.464) и мало даље додаје: „Ускоро је изабран нови Српски Патријарх, највероватније последњих месеци 1455. или првих месеци 1456. године. Не зна се где је резидирао, али, у време када се свет масовно повлачио у тврди Смедеревски град, и њему је ту било најбезбедније. Вероватно је тада изабран Арсеније II (1457-1463), који се 1459. изричито помиње као Патријарх“ (с.465). Али, можда уважени професор историје није поменуо Павла Смедеревца зато што је његов покушај био најмење пола века касније!

⁷ Узгред додајемо да је исти Цариградски Патријарх Генедије Схоларије у свом *Огѿовору Синајским монасима*, из мањевише истог доба, одговорио да у Босни-Херцеговини, у време Херцега Стефана Косаче, тамошњи Првославни „Епископ у Босни (и Херцеговини) „има свога „**ономашњег Православног Патријарха**“ (Словенски превод те Генедијеве *Посланице Синајским монасима* објавио је Нићифор Дучић у „Књижевни радови“, 4, Бгд. 1895, 415-432).

4) ПРВО неканонско УКИДАЊЕ ПАТРИЈАРШИЈЕ, и реаговање ПАВЛА Митрополита Смедеревског (пре 1530-1541)

Павле се први пут спомиње у Посланици Александријског Патријарха Јоакима I (1486-1565) Охридском Архиепископу Прохору (између 17.априла и 31. августа 1530. г.). Из тог Писма се види да је поменути Патријарх у Јерусалиму сазнао од српског јеромонаха Германа „о скандалима који дивају у Србији од неког Павла расколника“. Међутим, Павле је постао Митрополит Смедеревски раније и његова акција да успостави Пећску Патријаршију почела је доста раније. Павле је живо радио на обнови Пећске Патријаршије и за то је придобио не само виђеније Србе него и турске власти, те је „Пећску Цркву... и друге Цркве одсекао од Охридске Епархије-“ (Рајко Веселиновић, Историја СПЦ), јер је Српска Патријаршија била неканонски укинута и припојена Охридској Архиепископији. По наредби Цариградског Патријарха Јеремије I (1522-46) у Охриду је окупљен сабор 13. марта 1532. г. са задатком да онемогући намеру Митрополита Павла Смедеревског, но Павле се није обазирао на одлуке тог сабора, којима је он одлучен од Цркве са својим присталицама, већ је успео да Охридског Прохора баца у тамницу. Истовремено је Павле хиротонисао нове Епископе и поставио их на катедре оних Епископа који га нису хтели признати.⁸

Кад се Прохор ослободио тамнице, издејствовао је од султана повељу о успостављању јединства у Охридској Архиепископији, и сазвао нови сабор 20. јула 1541. г. На овом сабору су уз Прохора били присутни и Патријарси Антиохијски Михаило и Јерусалимски Кирил. Павле је осуђен и изопштен и бачено је проклетство на Епископе које је он био посветио: Лесновског Неофита, Зворничког Теофана и Кратовског Пахомија. Према **Илариону Руварцу**, „на том сабору је осуђен Митрополит Смедеревски Павле; који је покушао да српске епархије издвоји из састава Охридске Архиепископије и васпостави Пећску Патријаршију. Као један од потписника пресуде о рашчињењу Митрополита Павла био је и Митрополит

⁸⁾ Француски медијевиста **S. Valhe** („*Achrida*“, у **DGHE**, 1 (1912), 321-332), износи другачије податке (не наводи одакле): да је Павле (Смедеревац) био ђакон и протосингел Прохора Охридског, који је 1523-30 пошао на хаџилук у Свету Земљу а Павла оставио да чува Цркву, и он је то искористио и, уз помоћ великог Везира Ибрахим паше, обновио Пећску Патријаршију.

Херцеговачки Максим (прве деценије 16.века)./?. Охридска Архиепископија је искористила турску власт и настојала да наметне своју јурисдикцију и над Епархијама Српске Пећске Патријаршије, па је то наилазило на отпор многих Српских Јерараха. Иначе, у ово време се била стабилизовала Отоманска власт, али то за Цркву и наш Православни народ није значило некакво добро. Епископи и народни кнезови и побожни народ су ипак у ово време настојали да обнављају и васпостављају порушене или оронуте цркве и манастире, или чак и да граде нове, нарочито оне у мање приступачним местима. Ово су Срби радили често и насупрот турским одредбама“.

Овај податак И. Руварца доводимо у сумњу другим податком: да је у време Херцеговачких Митрополита Висариона, Марка и Максима, кад је почетком 16. века (1509. г.) обнављан Требињски Манастир Тврдош, у освећењу Цркве учествовао и „Архиепископ Јован“ из Милешеве, као онај који „придржава Престол Светог Саве“, што ће рећи да су не тако малобројни Српски Епископи, после неканонског укидања Пећске Патријаршије, сматрали Милешевског Архиепископа као наследника Трона Светога Саве. (Да узгред наведемо и податак: Век и по касније, кад је, опет неканонски укинута Пећска Патријаршија 1766. г., Херцеговачки митрополит Стеван Милутиновић (чији је гроб у Манастиру Дужи код Требиња), са још 6-8 Српских Епископа одбио је да призна то укидање)!

Да се укратко вратимо на Цариградског Патријарха Јеремију I (1522-1545), који је, како смо видели, подржао Прохора Охридског и потстакao га да одржи поменути сабор у Охриду који је осудио Митрополита Смедеревског Павла. Од Јеремије је остала писана одлука Синода у Цариграду 1530. г., па да видимо из ње како се овај Цариградски Патријарх неканонски и небратски понео. У његовом тексту, који је објавио Пападопулос-Керамевс (*Византијски Временик* 3/1896),119-120), стоји: „Јер Павле (Смедеревски)... користећи спољашњу власт /турску/, уз помоћ и неких лаика, давањем злата, присилио је Пећску Цркву, и са њом је одсекао и друге Цркве од Охридске Епархије“ (било је то између Септембра 1527 и Августа 1528. г.). – Даље у том синодском акту Јеремијином стоји:

„Јеремија милошћу Божјом Архиепископ Константинопоља и Новог Рима, Васељенски Патријарх. Било је прикладно уједно и праведно да оно што је од почетка добро озакоњено и учињено, да

свагда има важност (τό κῆρος) и да је сигурно, и да се не покреће од каснијих, нити под изговором правде... да се руше одлуке синодске, и патријаршијске ствари да се поништавају мењањем ствари. Пошто то бива често променом ствари, опет патријарашко преиспитивање то уређује и васпоставља на место праведно, како и синодске одлуке заповедају.

„Пошто је недавно и блажењејши Архиепископ Прве Јустинијане (!? – *никад Охрид није био ни „йрва“ ни „груја“ Јустинијана!*), тј. Охридски, љубљени брат у Духу Светоме и саслужитељ господин Прохор, нашао се да је то претрпео у својој области – јер такозвана (λεγομένη) Архиепископија Пећска одувек и од почетка била је потчињена овој Цркви, то јест Охридској (!?!),⁹ од недавно пак, како неки говоре, насиљем је отета од ње, и постала је аутономна донекле, али ипак није до краја тако остала, него је додата његовој Цркви и њој је постала потчињена (*с каквим йравом? – йийшамо се ми*), јер нити је мишљењем и расуђивањем неког од Васељенских Сабора почествована¹⁰ – он (Прохор) дошавши до нас казао нам је оно што се

⁹ Очигледно да Патријарх Јеремија I не признаје Патријарашке и Синодске одлуке својих претходника који су дали Светом Сави 1219. г. **потпуну Аутокефалију Жичкој-Пећској Архиепископији**, без икаквог потчињавања Охридској, како је хтео и надмени Хоматијан Охридски (који, уз остало, тада није признавао Цариградског Патријарха у Никеји, па је сам на своју руку зацарио у Солуну Епирског Деспота Теодора Дуку 1227. г. и спремао се да сам у Солуну постане Васељенски Патријарх!). (Пораз Теодора Дуке од Бугара 1230. г. код Клокотнице пресекао је све амбиције Д. Хоматијана. Цариградска Патријаршија је 1235. г. дала Бугарској аутокефалну Патријаршију, чиме је Охридска Архиепископија још више изгубила своја јуридикчка права. У 14. веку је она била врло ограниченог броја Епархија. Признаје се да је и Српска Архиепископија добила признање титуле Патријаршије, али се у 15. веку Српска Патријаршија под Турцима нашла у невољи, па се Охридска Архиепископија проширила на њене Епархије, што је признао Цариградски Патријарх и остале Патријаршије на Истоку!! Тако није успео труд Павла Смедеревског да васпостави Пећску Патријаршију 1531. г., кад је уз помоћ Цариградског Охридски Архиепископ Прохор (128/9–1550) одржао локални сабор 1532. г. Тек 1557. г., благодаревши везиру Мехмед-паши Соколовићу, пореклом Србину, уз помоћ Високе Порте, обновљена је Пећска Патријаршија, која је обухватала све Српске крајеве који су се одвојили од Охридске Архиепископије. Надаље и Охридска и Српска Патријаршија имале су велике новчане проблеме због стално повећаваних новчаних захтева Отоманских власти, па су Патријарх Василије Бркић (1763–67) (по другима Арсеније! – са истим датумима?!)) наводно поднео писмени захтев да се Пећка Патријаршија потчини Цариградској и тако уствари изгуби аутокефалност. То исто је учинила и Охридска Архиепископија 1766. г. – Види о томе даље.

¹⁰ И овај Цариградски Патријарх, и многи каснији из Фанара до данас, наводе то као разлог свога презира према новонасталим Православним Патријаршијама, углавном Словенским (и то најбројнијим), као да је Дух Свети у Цркви престао да дејствује, јер

десило недавно у његовој епархији. Јер неки Павле, носећи само изглед пастира, будући вук у истини, не подражавајући Апостола Павла, него оног одбаченог Самосатског, користећи спољашњу власт, и имајући помоћнике и неке од лаика, давањем злата принудио је Пећску Цркву, и са њом је отсекао и друге Цркве од Охридске епархије. И то објавивши нама блажењејши Архиепископ кир Прохор, замолио нас је да, по законима, размотримо и пресудимо оно што је било законски и канонски. И размотривши с пажњом и саборно расудивши, закључили смо што и одлучујемо: да речени Павле, као онај ко је учинио неканонска дела, подлеже рашчињењу, кад се састане сабор Епископа у њиховој епархији, сходно канону који говори: „Ако неко употреби световну власт и тиме стекне Цркву, нека са свргне и рашчини и искључи, ако се не покаје, и он и сви саучесници његови, другари његови, да буду одлучени од Бога Сведржитеља и без опроштаја, ако се не предомисле и покају и поврате се Цркви Божијој“.

„Ако ли се нађу и старе царске хрисовуље, које показују да сва епархија (ἐνορία=огређена област) Пећска, са Србијом, стварно припада Архиепископији Охридској, Смерност наша, сходно кратком садржају поменутих писама, са синодским мишљењем одређује да Пећ и сва област (ἐνορία) Србије буду под руком најсветије Архиепископије Охридске, како су се и од почетка до сада потчињавале (?!), и ако неко од сада хтедне учинити узнемирење неком од њих, такав, било како велики, нек буде одлучен од Бога Сведржитеља и без опроштаја у садашњем и будућем веку, и удео његов нека буде са издјаником Јудом. Тако одлучујемо у Духу Светом и о томе изјава би и ова писмена одлука наше Смерности, и предата је најсветијој Архиепископији Прве Јутинијане (!?!), који је у Охриду, године 1530, месеца Септембра, индикта 4“.¹¹

остају у пуноћи само старе 4 Патријаршије (тзв. „Πρεσβυτεροί“, (пошто је Римска отпала у јерес). Ево зашто је садашњи Цариградски Патријарх Вартоломеј одбио да у дневни ред недавног Критског Великог Сабора уврсти тему **Аутокефалије** (на чему је нарочито инсистирао наш Митрополит Амфилохије), иако је та тема била договорена у Женеви (у свему осим у питању коначног „начина потписивања“ Томоса о Аутокефалији /јер је Фанар остао на ситничарском питању „**одлучујем**“ за њега, а сви остали да потпишу „саодлучујем“!).

¹¹ Докторски рад М.Ιω.Μακαρ, Στρουμλάκης, ΠΕΡΕΜΙΑΣ Α', Πατριάρχης Κωνσταντινου- πόλεως. 'Ο βίος καί τό ἔργο του, εκδ. Φανάριον, Атина 2004, стр.300-302.

Тако, ето, пише из Фанара Патријарх Јеремија II, скоро папски „непогрешив“ (као садашњи Вартоломеј!?), заборављајући да су његови претходници дали Светом Сави **аутокефалију Српске Архиепископије у Жичи-Пећи!** Нажалост, Патријарх Јеремија I слови за једног од бољих Цариградских Патријараха. А шта да кажемо за оне који су по неколико пута пели се на тај славни Трон, или се опетовано враћали на њега? (М. Гедон је негде рекао: „Није се враћао само онај који је умро“!).

5) ОБНОВА ПЕЋСКЕ ПАТРИЈАРШИЈЕ

под Патријархом МАКАРИЈЕМ СОКОЛОВИЋЕМ 1557. године.

Стање поробљеног Српског народа и Цркве Христове под Турцима, после пада Деспотовине, било је врло тешко, и само делимично је описано у краћим записима и натписима по нашим књигама и од појединих узгредних писаца, какав је био неки калуђер, или путник. Тако, на пример, писац једног записа из 1537. г. вели: „У ова љута и прискрбна времена Исмаилћани су се немилосрдно устремили на стадо Христово као свирепи лавови и од тога страха помутих се умом“ (Љ. Стојановић, *ССЗиН*, књ.1, бр.489). Милорад Панић-Суреп сабрао је бројне *ССЗиН* и у своме делу „Кад су живи завидели мртвима“. Игуман Манастира Свете Тројице код Пљеваља Василије записао је исте 1537.г. да су он и његово братство имали доста невоља од Турака, јер вели „што смо имали имања све су нам узели, једни долазећи а други одлазећи, и све што смо били стекли они однесоше“ (исто, бр.492). Ови оновремени описи зулума над Србима и Српским Светињама безмало се поклапају са описима шиптарских злочина и пљачки над Србима по Косову и Метхији од 17. века, кад су Арнаути сишли са својих кршевитих Проклетија у равницу Метохију и на Косово, до данашњег дана па и сада под окупацијом НАТО-а.

(Видети део тих записа и описа у монографији „Задужбине Косова“, 2 српска и 1 енглеско издање до сада, као и у нашим књигама „Од Косова до Јадовна“, 10 издања до сада, и „Страдање Срба и Светиња на Косову и Метохији“).

Осим турских пљачки и отимачина, било је, нажалост, милом или силом и преверавања, тј. исламизације Правослвних Хришћана по Српским земљама, о чему такође сведоче поменути *Зайиси и Наййиси*, а и велики српски песник Његош то описује познатим

стихом: „Потурчи се плахи и лакоми“, тј. турчење=примање Ислама било је најчешће услед неког убиства па убица провери да спасе свој живот, или да невољник и сирома добије неку цркavicу да би преживео.

Да само узгред напоменем, Арнаута – тако су раније звали Албанце – није било на Косову и Метохији у време слободне Српске државе, једва 2-3 процента, и то само у западној Метохији.

Тако сведоче Немањинке *Повеље* манастирима, (нпр. велика *Дечанска Повеља* из 14. века), него тек после Велике Сеобе 1690. г. и оне друге Сеобе 1730. г. (мада је и тада остало доста Срба на Косову и Метохији, како показују „Дефтери“=*Поменици* двају манастира из првих деценија 18. века, Девича у Дреници, и Свете Тројице код Муштушта (у Призренској Подгори). У првим деценијама 18. века Шиптари су добровољно постајали јаничари – и били турске екзекуторске „чете“ над хришћанском Рајом (у том контексту треба гледати и тзв, „Призренску Лигу“, с краја 19. века, којом су им Турци обећали као привилегије неку „аутономију“ да их тиме придобију да помажу крвавом гушењу хришћанских слободарских устанака).

Тада су Арбанаси силазили са својих кршевитих гора у плодне равнице Метохије и добијали или присвајали српске народне и манастирске поседе. (Зна се скоро до детаља кад су који предели Косова и Метохије насељавани потурченима Албанцима; последњи су потурчени Шаља и Бајгора, изнад Митровице према Подујеву).

Иначе, Турци нису у прва времена присилно исламизирали Хришћане, него касније, као што су мало касније почели заводити и страшни „данак у крви“. Поједини српски великаши, који су имали групу наоружане војске, као наши у Херцеговини браћа **Храбрени-Милорадовићи**, имали су једно време аутономију и чак власт над својим баштинама (Дубраве између Стоца и Мостара), јер су их Турци у прва времена остављали слободне као вазале, а остављали су Хришћанима и свештенике, Цркве и Манастире, и дозвољавали им да неометано врше богослужења и верске обреде (Владимир Скарић, *Књига о Балкану*, код Ђ. Слијепчевић, ИСЦ 1,282). Јован Цвијић пише да су Турци ту и тамо рушили само мање Цркве, „али су зазирали од великих Цркава и Манастира, као Дечана, Пећске Патријаршије и Грачанице, јер су те велике Задужбине и њима изазивали

страхопоштовање“ (*Балканско Полуострво*, 412-413). Такав је пример и Света Софија у Цариграду!

Римокатолик путописац Бенедикт Курипешић (ЈАЗУ, Путовања по Балканском полутоку XVI вијека) и потурчени Србин Константин Михаиловић (*Јаничарове усјомене*) сведоче да су Турци у почетку остављали неке Цркве и Манастире Хришћанима и нису им дирали веру, јер су тако могли лакше их покорити, иначе су они, особито Срби, веома храбро се борили за своју веру и светиње, и често дизали буне и устанке.

Да кажемо неку реч и о потурченом српском младићу из фамилије славних Соколовића, који је као дечак насилно „данком у крви“ одведен у Стамбол и тамо потурчен – и дали му име **Мехмед**, који је затим (1555. г.) у време султана Сулејмана Величанственог постао Велики везир Отоманске царевине. Као такав, он је 1575. г. своје брату, или рођаку, Макарију Соколовићу омогућио **обнову Пећске Патријаршије**, јер је и иначе било српских Епископа који се нису потчињавали Охридској Архиепископији (о чему пише Радолав Грујић и преноси Ђоко Слијепчевић).

Кад сам дошао у Епархију Захумско-Херцеговачку (добровољно, наравно, а не „по казни“, како су неки зли језици говорили), и почео да проучавам ову иначе **трећу по рангу Епископију из времена Светога Саве**, онда сам запазио да су многе Цркве и извесни Манастири у њој подигнути или обновљени до половине 16. века, пре обнове Пећске Патријаршије, и та обнова је извођена доста слободно. И сам Манастир Тврдош је обновљен 1509. г. (о чему сведочи велики запис на рукописном Зборнику Тврдошком, писан руком Марка Требињца, прво монаха и иконописца, а потом и Митрополита Требињског).

Доста је код нас писано о **обнављању Пећске Патријаршије 1575. г.** Овде ћемо изнети само најкраће податке. Не знамо од кога је прво потекла та идеја, пише проф. Ђоко Слијепчевић (*Историја СПЦ*, 1,304). У обновљењу Патријаршије несумњиво су највише учествовали браћа, или рођаци, **Соколовићи** (то је српска фамилија из околине Вишеграда, по нама из села с леве стране Дрине на Романијском платоу, где и данас има село Соколовићи; по другима из околине данашњег Рудог). Фамилија је названа **Соколовићи** највероватније зато што се бавила одгајивањем птице *сокола*. Мехмед-паша је био српско дете из те

фамилије – рођен око 1506. г., живео до 11. октобра 1579. г. као Велики везир Отоманске империје, у време султана: Сулејмана Величанственог, Селима II и Мурата II. Убијен је 11. октобра 1579. г.

Као 12-14-тогодишњак дечак одведен је, „данком у крви“, у Стамбол, где је још као млад показао изузетну интелигенцију и способност, и стекао потребно образовање и одгој за јаничарску службу, те прошао постепени успон до Великог везира (1555. г.), адмирала флоте и гувернера Румелије (Балканског дела Турске). Поисламљен је са именом **Мехмед**, али није заборавио своје српско порекло и свој Хришћански Православни идентитет. Доказ тога је, уз остало, и на Дрини Ћуприја („Везиров мост“ код Вишеграда, као дар родном крају, који постоји до данас). Имао је брата, или блиског рођака, **Макарија**, монаха Милешевског, а потом и игумана Хиландарског, потоњег мудрог и ученог Српског **Патријарха Пећског** (1557-1571, †1654), иза кога нам је остала изграђена и фрескописана велика Припрата Пећског Манастира, где је он држао Саборе Српских Архијереја, и где до данас стоји његов Патријарашки Трон и велика фреска са ореолом Светога.

Сви историчари Српског народа и Српске Цркве наглашавају да је поробљени под Турцима Српски народ ипак имао значајно место и улогу, те као такав уважаван од Високе Порте, тако да је Српски језик био бар један век службени језик Османлијског царства. Простор на коме је живео Српски народ „преставалао је кичму европског дела Турске царевине“ (Ђ.Сл. ИСЦ, 1,301). Трезвени и способни Српски народ није био само слободарских и јуначких особина, него и mudar и промућуран. (Једна од врло карактеристичних српских **пословица** гласи: „*Кагар бији сѣићи, и уијећи /кад треба/, и на страшном месту постојати!*“ – ово последње је најважније).

После преласка Турака преко Саве и Дунава (Мохачка битка 1527. г.), Срби су схватили да не може бити неког брзог ослобођења од Турака (што их није спречило да током вишевековног ропства подигну око 30 устанака, свакако са великим жртвама). Зато су почели да се прилагођавају новом стању. У овом смислу несумњиво да главни удео у обнови Српске Пећске Патријаршије имају ова два брата или рођака Соколовића, Велики Везир Мехмед и будући Патријарх Макарије, свакако уз подршку и султана Сулејмана Величанственог. „Решавајући се на ово, имали су и султан Сулејман Величанствени и његов велики везир Мехмед-паша Соколовић пред

собом пример султана Мехмеда II, за кога Стојан Новаковић вели, да је „својим политичким умом видео политичко значење измирења са Православном Црквом за цело Балканско полуострво“ (С. Новаковић, Турско царство пред српски устанак 1790-1804, Бгд.1906, 284.- ЋС. Ист.СПЦ 1,302).

Пише Ђ. Слијепчевић (Ист.СПЦ, 1,302): „Изузетан политички ум био је, несумњиво, и Мехмед-паша Соколовић, који је схватио какву корист може имати Турска царевина од измирења са Српским народом, чији је изданак био и он сам. Ово тим пре што је Турска царевина у ово време показивала намеру да се и даље шири према северу и према западу. Околност, да се баш у ово доба на водећим местима Царевине налазило неколико даровитих државника српског порекла, могла је допринети томе да се у Стамболу почне трезвеније гледати на односе између турског завојевача и Српског народа. Владимир Ћоровић је имао право када је истицао, да је Соколовићева „политика помагања Српског елемента у Турској била не само израз извесних сентименталних обзира, него са турског гледишта, и врло практична мудрост, која је у исто време и доказ широких схватања о државном проблему отоманске владе на Балкану“ (Истор. Југославије, 310.- ЋС.Ист.СПЦ, 1,302). За Мехмед-пашу рекао је Николај Јорга, да „није заборавио своју словенску отаџбину и употребио је свој свемоћни утицај да васкрсне Српску Патријаршију у Пећи“ (Н.Јорга, „Османлије и Балкански народи“, *Књига о Балкану*, II,126; Ист.СПЦ 1,302). За Мехмеда Соколовића писао је и Јиричек, да је „био потајно српски патриот иако само у Црквеној области и по једној врсти породичне политике“ (Мехмед Соколовић и Српски Патријарси Макарије и Антоније, на немачком, Бд.ИЦ,1886, 296; Ист.СПЦ 1,302).

Миленко Вукићевић (Знаменити Срби муслимани, Бгд.1906, с.39) и Јиричек (тамо, с.297) истичу, дакле, **заједничку улогу браће Соколовића** у обнови Пећске Патријаршије. То наглашавају и други историчари (које цитира Ђ. Слијепчевић, Ист.СПЦ, 1,304-305). Наравно, уз пристанак турског Султана. Тако пише и Бранислав Ђурђевић, који подвлачи *лични утицај* Мехмеда Соколовића, уз пристанак Велике Порте. Али нема сумње, додајемо ми, да је Пашина иницијатива потекла од његовог брата-рођака Макарија, који је био игуман Манастира Хиландара, где је био у извесном повлашћеном положају; имао је царски ферман који му је дозвољавао да може јахати доборог коња и носити топуз! (па зу га звали „топузли Макарије“).

Обнова Пећске Патријаршије, како је приметио К. Јиричек, уследила је тек после смрти Охридског Архиепископа Никанора, који је умре 1766.године (код Ђ.Сл.Ист. СПЦ, 1,306). Ово значи да је Porta тек по смрти Никанора лако могла да повуче свој ранији ферман о потчињавању Српских Епархија Охридској Архиепископији. Тако се могао сазвати Сабор Српских Епископа, тј. Епископа Српске Пећске Патријаршије. Ђоко Слијепчевић (ИСЦ 1,306-7) претпоставља да је Макарије можда позван директно у Цариград и тамо је добио сагласност за обнову Патријаршије. Исти аутор додаје важну карактеристику Макарија: „Макарије је као Патријарх био сав у традицији Православне Црквене **Саборности** и обичаја СПЦркве, јер се управо у Хиландару могао одгајити у тим традицијама Цркве. Из казивања и примера каснијег Рашког Митрополита Силвестра, кога је Макарије позвао из Хиландара и поставио за Рашког Митрополита, види се да је Макарије поштовао **саборни принцип** у Српској Цркви. Силвестар, који је путовао и у Русију, вели да га је Макарије „заједно са свим Архијерејима Свештеносаборно све Српске Земље у Пећи изабрао и посветио за Епископа“ (ССЗиН, књ.4., бр.6289). Руварац и Јиричек претпостављају (код ЂС, 1,307) да Макарије није морао ићи у Цариград, јер је Свети Сава био добио право да његов наследник није морао ићи у Цариград ради посвећења Епископа.

На ово бисмо ми приметили: Немамо никакав податак да је Цариградска Патријаршија уопште реаговала, и да ли је уопште и могла да реагује, на ову **обнову**, укинута од ње, а сада обновљене без ње, Пећске Патријаршије!? Очигледно је Фанар ово прећутао, па и кад је видео да је Пећски Патријарх добио од Турске власти иста права и исти однос према њој Отоманске власти као и Цариградски Патријарх. И Српски Патријарх је био признат као „*милет-баша*“, тј. врховни поглавар – *Ејнарх* – Српског народа“ (Ј.Радоњић, код ЂС, 1,315). Исти аутор скренуо је пажњу да су „четири главна саставна дела у титули Пећског Патријарха: Србија, Бугарска, Западно Приморје и Горње Подунавље (Угарска) – а титула Патријарха је гласила, како је и сам Макарије називао себе: „**први Патријарх по другом обновљењу овога часног Престола све Српске Земље, Западног Приморја и Северним крајевима**“. Тако и запис из 1557. г. назива га Патријархом „*све Српске земље и Поморске и Северних*

крајева и осталоја“ (ССЗиН, књ.1,бр.589). Већ из саме титуле Пећског Патријарха обновљене Патријаршије види се да је простор Пећске Патријаршије обухватао „све Српске земље које су биле под Турцима, како је правилно запазио С. Станојевић: „Скоро цео Српски народ дошао је тада под власт Пећске Патријаршије... Сад су, после много векова, Срби у Босни и старој Рашкој, и Срби у Подрављу, у Подунављу и Потисју, Срби на Моришу и на Вардару, на Тимоку, Морави и Дрини и у Проморју, опет осетили да су спојени, али не само у државној заједници, која их је подједнако тиштила, него и у заједници која је била њихова рођена, која је радила и бринула се за њих, пружала им духовне хране, наде и утехе“ (Историја Српског народа, с.207-8).

Наши историчари који су о овоме писали, показују да је у раду на организацији обновљене Патријаршије Макарије угледао се на Светога Саву: целу територију Патријаршије поделио је на **40 Епархија** (које набраја Никодим Милаш), са протопрезвитеријатима и парохијама. Епархије су се протезале од Будима на северу до испод Штипа и Радовишта на југу, захватајући у Бугарској Самоков и Рилски манастир на југоистоку. На северу је у њу улазио Коморан и Ердељ. Раније је у Срему била само једна Епархија, иако је тамо било доста Срба, сада их је било више. Простор Подравине (Славонија) звао се *Расциа-Рашка*. На простору Срема, Бачке и Баната Макарије је основао **8 Епархија** са центром у Будиму, Араду, Темишвару, Вршцу и манастиру Ораховици у Славонији. У Босни је у Зворнику била Епархија, а Макарије је сада основао једну Митрополију, са седиштем у манастиру Рмњу, којој је припадала и Далматинска црквена област, којом је управљао „Егзарх Пећскога Трона“. На југу је основао Епархију Самоковску (постојала до краја 18. века), Тетовску (раније под Призренском Епархијом), и сад је потпадала под Скопског Митрополита. Основао је такође Врањску Епархију.

Један запис из 1568. г. Макарија назива „Општи отац и учитељ и Патријарх свим Србима и Бугарима и Западног Приморја и Северних страна“ (ССЗиН, књ.4,бр.634).

Није Пећска Патријаршија имала неке „империјалне аспирације“, ни према Грцима ни према Бугарима, него је тада и низ векова касније постојало САБОРНО **православно јединство**, у коме се нису осећале толико јаке националне разлике, као касније.

У време Макаријево обновљене су и основане бројне Цркве и Манастири, и било је и снабдевања цркава и манастира богослужбеним књигама и осталим потребним стварима. Економско јачање Цркава и Манастира, као и становништва, помогло је Пећкој Патријаршији да уредно плаћа данак султану, који је био доста велики (100.000 акчи). (У то време наши Патријарси, сходно турским законима, да поглавар Црквене заједнице мора бити на терену Отоманског царства, што код Римокатоличке цркве није био случај, па су римокатолици морали плаћати харач-порез Српском Патријарху, а овај онда и за њих султану, што су поједини Хрвати (са којима сам полемисао о томе), користили да клевећу Српску Цркву за тобож присилу „православизацију“ (теза усташе Драгановића, одбрањена у Ватикану 30-година 20. века).

Понављамо, Цариградска Патријаршија за све ово време рада обновљене Пећске Патријаршије није, а вероватно ни могла ни смела, ништа приговарала Пећској Патријаршији, која је своје дугове, тј. хараче, редовно плаћала Османским властима. Чудно је како је после, у 18. веку, дошло да Пећски Патријарси нису могли да плаћају Порти дужне дажбине, па је тада дошло до укидања Патријаршије 1766-67. године! И то под Архијерејима Фанариотима!

6) НЕКАНОНСКО УКИДАЊЕ ПЕЋСКЕ ПАТРИЈАРШИЈЕ 1766. г.

У време Цариградског Патријарха Самуила I Ханцериса (1763-68 и 1773-74), на тражење овог Патријарха, тобоже по молбама Архијереја Пећског трона, **султан Мустафа III је 13. септембра 1766. године издао хати-шериф** о укидању Пећске Патријаршије.

О томе постоји сачувана званична писана одлука Патријарха Самуила I Ханцериса (коју је објавио архим. Калиник Деликаниц). Доносимо је у преводу на српски (нешто скраћивану на почетку):

„Да се заиста и законито даде царевима да озакоњују и **Новеле** одређују, међу којима је и садашњи најмоћнији и најпобожнији непобедиви триумфални победник, непобедиви цар и господар наш, којег моћ нека је вечна! (Реч је о муслиманском Отоманском Султану! – и фанариотском улизивању).

„Мудрих је људи особина да имена преиспитују стварима и да их не примају како било, а законикâ је да обелодане у њима обману и ствари враћају на боље. Јер се често извитоперују, не као код оних који у речима мудрују, него већ негде и у грађанским стварима код оних који ствари употребљавају неправилно, чинећи

од часних имена некако прекриваче својих нерасудности, тако да бива некад да царевима називају лопове, плен да зову трофејима, а законима одлуке таквих. **Новела**, дакле, знамо да значи одлуку и заповест цара, то јест исправку лошега, или распоређивање/регулација тамо где никад није било закона, што називамо и заповешћу и новијим законом царским, Ромејски је то **Сакра**, а по Турски **Хайи-шериф**. ... (Даље следи дуга слично уопштена реченица и тек потом прелази на тему:)...

„Јер оне раније међусобно састављене делове, који су заједно сачињавали опште тело Цркве, ове две области (επαρχίας) – Цркве Охридска¹² и Пећска – насилно се одвојише (βιαιώς ἀποσπασαντες), одузете или бољерећи одвојене, и о томе су **Новеле** изложили, **Новеле које су узроци многих зала**. Јер отуда су започеле невоље и током времена су повећане, иако нико није вршио притисак нити заустављао, претиле су потпуном пропашћу (πανωλεθρία!) тим Црквама. Јер често су невидљиве и незнатне опасности однекле споља претиле (Црквама), једна другу истискујући и присвајајући име Архиепископије, опасно су изигравале те Цркве (!?), жртвујући и упропашћујући, и дугове (своје) придодајући дуговима, тако да су предстојатеље њихове Архијереје безочно прогонили, подвргавајући их штетама и неправедним прогонима, а она словесна стада Христова, благочестиве и Православне Хришћане, растрзавајући и скоро доводећи у опасност да сасвим униште те области (Епархије!). И до толиког жалосног краја већ доводећи аутономије оних двеју Цркава ови у њима предстојатељи Архијереји, заједно са повереним им словесним стадима, дођоше у потпуни безизлаз, прибегавајући заједно овде у Царски град, и заједничком вољом тамошњих хришћана усаглашавани су, и оних који су досад имали те Архиепископије, добровољно су поднели оставке (!?!), те прибегли царској власти својим заједничким писмима, усрдно су молили да те две Архиепископије, Охрида и Пећи, са Митрополијама њиховим и свима парохијама, буду васпостављене (=враћене) овом нашем Апостолском и Патријаршијском и Васељенском Престолу, и да се

¹²⁾ Године 1966. Српска Патријаршија је обновила Охридску Архиепископију под АЕп. Јованом (Вранишевским), али ту обнову није признао Цариград, ни друге Патријаршије, признајући ипак за канонску јерархију АЕп. Јована и његов Синод. (Скопска расколничка Јерархија сама се отцепила и прогласила „Аутокефалном“ Црквом, и није прихватила Нишки предлог СПЦ 2002. Али, зато није призната ни од једне Православне Цркве).

присаједине осталом телу Цркве. (Оне и нису биле „ојџејљене“ од Христјове Цркве!).

Јер наш свемоћни Цар (=Султан), којег Господ да благонаклоно подржи њиховим топлим молитвама на много година, и **Новелу**, то јест **Хати-Шериф**, издао је, да Константиновском Престолу припадају, као и остале Митрополије, и надаље довека (!?) примају хиротоније одавде, и у свему буду управљане и руковођене, те показујући свима бољи начин, посласмо (ово **Писмо**) за спасење тих Светих Цркава, надахнувши срце најмоћнијег нашег Цара (=Султана) да изда своју најмоћнију одлуку, то јест заиста царску **Новелу**, коју тако правилно називамо, и добростојећи поредак и закон, који циља заједничком стању и користи тих Цркава, као од правога (γυνήσιως) цара (=Султана), који је озакоњен да царски жезал по наслеђу носи (!–*какво фанариојско улизивање султану!*?).

За трајни доказ овога, у овим последњима временима дате милости, овим споменути Светим Црквама Охрида и Пећи, да буду сједињене и потчињене овом нашем Најсветијем Апостолском и Патријаршијском и Васељенском Престолу, изложи се ово наше садашње Патријарашко и Синодално **Писмо** у свештенном Кодексу наше Велике Христове Цркве. (Кодекс 6, 148).

Године Спасења 1767, Ἐπινέμησις 15/ Маја“.

Најомена Архивара: „Не постоји испод Писма никакав потпис овог Васељенског Патријарха Самуила I“.¹³

Текст овог **Писма** Цариградског Патријарха **Самуила I Ханцериса**, за ког Патријарха канониста из Фанара Мануил Гедеон пише (*Пајир. Пинакес* 552) да је дио „*τυραννικός τό ήθος καί ἁλαζών /*=надмен/“*οσον καί ἔκδικητικός /*=осветољудив/,

οὐκ ἄσυνήθως ἐφάνη κατά χάραν τιθεμένος τούς ἱεροῦς κανόνας,

/=пренебрегавао Св. Каноне/ (с.552). И додаје исти М. Гедеон: да Ханцерис „своји **Томосом дозвољава да браћа узму две прве сестре**“ – што је, као што је познато, забрањено Каноном 54. Трулског Васељенског Сабора!

Патријарх С.Ханцерис представио нам је **неканонско укидање Пећске** Патријаршије доста наивно, тобож са „добровољним молбама“ Архијереја да „буде укинута Патријаршија“, а за коначну одлуку о укидању Патријарх из Фанара је „надахнуо срце најмоћнијег Цара нашег“, тј. турског Султана!?! **КАКВО ЛИЦЕМЕРЈЕ Фанариотско!!!**

¹³⁾ К. Δελιάνης, Πατριαρχικά Ἐγγράφα, т.3, 898-900, у Константинопољу 1905; *фойошійско йреиздање* 1999.

Треба нагласити да су последињих 10 Патријараха у Пећи били петорица Срби, петорица Грци, који су међусобно, нарочито Фанариоти, „**трговали**“ **Пећким троном:**¹⁴ ко има новца да плати султани и Порти све више увећаване хараче=даждине, који, и поред убирања истих од српске Православне Раје, нису били довољни (остало је у нашем народу горко сазнање о незајажљивости похлепе за новцем фанариотских Владика, који су неретко и брутално сабирали, да би се потом повукли у Фанар и тамо благовали!¹⁵

Истина, треба признати, да су и Срби често увеличавали ту фанариотску грамизовост – заборављајући да су Епископи Фанариоти ипак често били позудани чувари и заштитници Православне вере у Српском народу.

Ми у Херецеговини смо имали од 1767. г. до 1880.г **седам** Митрополита Фанариота (гробови су им у Мостару око Старе Цркве (један је отишао за Митрополита у Волос, у Грчку). За време њихово подигнут је Епископски Двор у Мостару, који су Хрвати у недавном рату јако оштетили (сада је обновљен), а и Саборна Црква Мостарска, коју су усташе до темеља срушили 1992. г. (сада се завршава обнова).

Да наведем и ово о укидању Пећске Патријаршије. Проф. Влаисиос Фидас, (у својој опширној 'Εκκλησιολογική Ιστορία, т. 3, Атина 2014, с.91-96, у тексту о томе за нас тужном догађају) више је настојао да афирмише фанариотско схватање места и улоге Цариградске Патријаршије у односу на ове Архиепископије и Патријаршије, неголи што је објективно и трезвено описивао догађаје, тј. понављање познатог им поступка „узимала-давала“ (како Фанар и данас то ради у Украјини) по питању аутокефалије Српској и другим Словенским Црквама!

¹⁴ Такав „**трговац**“ био је Јоаникије III Караца, Патријарх Цариградски 1761-63), који је 1746. г. продао другом Пећски трон (М.Гедеон, *Π.Πινакес*, 549) и дошао у Цариград где га је Патријарх Пајсије унапреди за Митроп.Халкидонског, а затим ЈЕ постао Патриј. Цариградски (1761-63). – За Патријарха Самуила I Ханцериса пише још М. Гедеон (с.555): „16. јануара 1767. спојио је (συνεχώνηυσεν) Самуило Цркви Цариградској аутокефалне Архиепископије Охрида и Пећи, дозволом и сагласјем сулатна Мустафе II, коме Самуило признаје право да регулише парохиска (=Епархијска) права“!!! И то је фанариотска „верност Св.Канома!?!“

¹⁵ Видети докторску студију Нед. Равосављевић, Православна Црква у Београдском пашалуку 1766-1831. Управа Васељенске Патријаршије (са доста других детаља, посебно Поглавље 3, 57-81). – САНУ. Историјски Институт.

Питамо се: Није ли такав менталитет својствен Римској папској Цркви, која све од ње произашле Цркве на сматра својим **равноправним сестрама**, него као слушкињама, чијом судбином, тј. животом и радом, само папа располаже, а не Сабор тих Цркви? – како је о томе надахнуто писао Алексеј Хомјаков.

(На недавном Сабору на Криту рекох једном титуларном Епископу из окружења Цариградског Патријарха Вартоломеја, да покуша да каже свом Патријарху да „нешто што се стално понавља, без велике потребе, губи на својој вредности и штети оној ствари, тј. установу, коју тим понављањем наводно подржава“ (попут савремених „екумениста“, који трубе о „љубави“, доводећи у сумњу управо искреност залагања за истинску нелицемерну љубав!). Не могу, ипак, да схватим колегу Фидаса, кад у „аутономне Архиепископије“, које су „у разним временима из неких разлога биле почастиоване некад царским старањима, некад опет синодским састанцима сопственог укуса“(!?) убраја и **Кипарску Архиепископију**, заборављајући неоспорну Историју Цркве (коју је годинама и предавао и, ево, у 3 велика томоса исписао је): да је Кипарска Црква добила свој аутокефални канонски статус од Светог ТРЕЋЕГ ВАСЕЉЕНСКОГ САБОРА 431. године, његовим **8. Каноном** који јасно сведочи о неповредивости „*слободе коју нам је свима даровао Својом Крвљу Госјод наш Исус Хрисјос, Ослободилац свију људи*“.

Доносимо пун текст тог Светог Васељенског Канона, и тиме завршавамо овај наш текст:

КАНОН 8. Светог Трећег Васељенског Сабора, који јасно сам собом говори све што бисмо хтели да кажемо о **аутономији-аутокефалији Цркве** у Православљу:

„Ствар новоуведену (καίνωτομοῦμενον = *изновачену*) против црквених установа и канона Светих Апостола [*вар.:* Отаца] и која повређује слободу свих, пријавили су (Сабору) богољубазни саепископ Ригин и са њиме најпобожнији епископи Кипарске области Зион и Евагрије. Отуда, пошто општа зла потребују већи лек, јер и већу штету наносе, и особито кад ни старог обичаја није било, да епископ града Антиохијаца врши рукоположења на Кипру, као што нас писмима и усмено обавестише најпобожнији људи који приступише Светом Сабору, (зато одлучисмо) нека предстојници (προεστῶτες = *епископ*)

Светих Цркава на Кипру имају неометану и непринуђену власт, сходно канонима Светих Отаца и староме обичају, чинећи сами собом хиротоније (=ἱοσὶν αὐτῶν) најпобожнијих епископа. А ово исто нека се очувава и за друге провинције и за посвудашње области, тако да ниједан од богољубазних епископа не заузима другу област, која није из давнине и од почетка била под његовом или његових претходника руком; него, ако је неко и заузео и насилно је себи потчинио, нека је поврати, да се не преступају канони Отаца, нити да се под изговором свештенослужења не подвлачи гордост светске власти, нити да неприметно и постепено изгубимо ону слободу коју нам је даровао Својом крвљу Господ наш Исус Христос, Ослободилац свију људи.

Зато овај Свети и Васељенски Сабор изволи (=ἐδοξε=одлучи) да свакој области буду сачувана чиста и неповређена она од почетка и издавна припадајућа јој права, сходно од старине устаљеноме обичају, тако да сваки митрополит има право узети препис ове одлуке, ради своје сигурности. А ако неко изнесе некакву формулу (одлуке) противну овоме сада одређеноме, сав Свети и Васељенски Сабор изволи (=одлучи) да је то неважеће“ (*Свешћени Канони Цркве*, наш превод и издање).

Овај Свети Канон Св. Трећег Васељенског Сабора и данас је најбољи саборни путоказ и саборна мера **Аутокефалије** Српске Пећске Патријаршије и осталих постојећих Православних Аутокефалних Цркава, а не самовоља Фанариотских „папа“, са њиховом антиканонском „логиком“ – „давала- (од)узимала“. Иначе, треба да знају да Православни Исток никада није имао, нити трпио, „папе“ кроз своју мукотрпну историју.

ОБНОВА ПЕЋСКЕ ПАТРИЈАРШИЈЕ 1922.ГОДИНЕ

Пећска Патријаршија обновљена је 1922. г.,овога пута са седиштем у Београду, али устоличење Српског Патријарха бива у Пећској Патријаршији, како се она изворно и зове.

Нажалост, у текстовима Цариградским из тих 20-тих година 20. века нигде се не спомиње да је Српска Црква **ПАТРИЈАРШИЈА Пећска**, а не само „аутокефална“! Осим ако фанариоти не мисле да су новије Православне Патријаршије мање обдарене и надахњиване

Духом Светим, Утешитељем Цркве Христа Богочовека, неголи тзв. „Презвигене“ Патријаршије!?!

О томе наводимо, на крају, ову Реч из Посланице Африканскога Сабора (418. г.) папи Целестину, Римскога града епископу: „Јер Оци сматрају да ни једној, и свакој области, неће недостати благодати Духа Светога, којом се правда сагледава мудро и држи сигурно од Христових (прво)свештеника, а особито кад је свакоме допуштено да односно одлуке месних судија (ако је незадовољан), апелује на Саборе своје области, или још и на Васељенски Сабор. Или, зар има неко ко би поверовао да Бог може надахнути правдом суда (само) једнога, ма ко он био, а неизбројивим (прво)свештеницима сабраним (=окуљеним) на Сабор, да ће то одрећи?“ (*Свешћени Кано-ни Цркве, наш њревод*).